

A IUFRO GAZDASÁGTANI MUNKACSOPORTJÁNAK 1988. ÉVI KONFERENCIÁJA

DR. WILFING LÁSZLÓ

A IUFRO 4.04—02, az erdész közgazdászokat tömörítő munkacsoportja 1985-ben alakult *dr. Jiri Ruprich*nak, a Brno-i Mezőgazdasági Főiskola Erdészeti Gazdaságtani Tanszéke professzorának vezetésével. A munkacsoport eddig három konferenciát rendezett, 1985-ben Brnoban, 1987-ben Zólyomban és 1988-ban az ausztriai Gmundenben.

Az 1988. évi konferencia témája „A levegőszennyezés okozta erdőkárok ökonomiai értékelése” volt. A tanácskozást *Dr. Hans Jöbstl*, a bécsi Univerzitát für Bodenkultur professzora, a konferencia főrendezője nyitotta meg. Képviseltette magát a IUFRO két másik munkacsoportja, az Osztrák Erdészeti Egyesület és az osztrák Szövetségi Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium is. Az előadásokat négy témacsoportba sorolták be.

Az első témacsoport: az erdőkárértékelés elmélete és módszerei, az erdőpusztulás ökonomiai nézőpontból. Az előadók kifejtették, hogy a környezetszennyezés okozta erdőkárok azzal fenyegetnek, hogy területi kiterjedésük és következményeik nagyon komoly mértéket érnek el. Kényszerítő szükség van ellenintézkedésekre, és ezek megalapozásához a károk ökonomiai szempontból való értékelésére is.

Az értékelés fő feladata az embert ért erdőkárok következményeinek megállapítása és nagyságrendjének meghatározása: a fatermelést, a bevételeket, a vagyont ért közvetlen következmények mellett ilyenek az erdő ún. infrastrukturális (a piacon el nem ismert) teljesítményeire való hatások és ezek következményei a népgazdaságra, környezetre és a társadalomra. Az értékelés során tárgyalni szükséges a károsított erdőállományok fanövedékének alakulását, a fatömeg csökkenését, a faárak, ráfordítások, hozamok változását. Az értékelés módja függ annak céljától, ez lehet kártalanítás, üzemi és magasabb szintű döntéshozatal, a közvélemény alakítása, politikai akaratérvényesítés. Az erdőkárértékelés különböző szinteken végezhető el. Ezek: az egyes fa, állomány, üzemsztyálv, üzem erdőgazdálkodási ágazat, faüzem, idegenforgalom, népgazdaság, egészségügy, szociálpolitika. Az értékelés módszerei közül megemlíthető a ráfordítások és hozamok, költségek és bevételek különbségének számítása, a jövőbeni hozamok előzetes értékelése, az erdő eddigi ingyenes szolgáltatásainak értékelése, a helyettesítés, ill. a kármegelőzés költségeinek számbavétele. Ki kell térni a várható változások előrejelzésére is, amely történhet prognózis készítéssel, regressziószámítással, közvéleménykutatással vagy kikérdezéssel. Számításba kell venni az erdőgazdálkodás károsításra való reagálásának lehetőségeit, az üzemvitelre és a tervezésre való kihatásait.

A második témacsoportban az előadók áttekintést adtak a különböző országok által alkalmazott és kipróbált alatt álló értékelési módszerekről. Ezek között elméletileg és a gyakorlati módszert illetően is nagy változatossággal találkozunk. Az egyik módszer az úgynevezett „scenarió” — vagy kikérdezéssel, amelynek népgazdasági szinten vizsgálják az eddig bekövetkezett és a 2060. évig várható erdőkárok értékét, három változatot feltételezve a károk mértékét illetően. A felmérésben egy több tudományágat képviselő tudóscsoport vett részt. A vizsgálat hozzájárult az erdőkárok értékelése területén fennálló jelentős lemaradás mérsékléséhez. Megállapították, hogy a környezetpolitikai tevékenységgel vagy tétlenséggel gyakorlatilag állandóan értékelünk, a valóságos viszonyok az ilyen értékelés eredményét tükrözik. Így az erdő és az erdőgazdálkodás veszélyes károsításának jelenlegi helyzete is annak következménye, hogy az erdőt sok ember túl alacsonyra értékeli.

Egy másik előadásban az erdőkárok üzemi szintű értékelését mutatták be egy szimulációs modell segítségével. Ezt a modellt az erdőkárok okozta hozam- és vonnyvesztések meghatározására fejlesztették ki. Az alkalmazás színterei lehetnek konkrét állománytípusok és egész erdészeti üzemek. A modell olyan állománytípusokat dolgoz fel, amelyekben a fafaj, kor és a termőhely a lehetőségekhez képest homogén. Minden állománytípusban szimulálják a jövőbeni fejlődést, amelyhez üzemi-, fafaj- és állományvi jellemző változók sokaságát lehet prognosztizálni. Az egészséges mellett a károsított erdőfejlődést is lehet prognosztizálni, változó kárpáraméterekre alapozva. Eredményeként törzsszám- és fatérfoqat eloszlások, válasz-

tékok és pénzbani értékek állnak rendelkezésre a megmaradó és az eltávolítandó állományokra vonatkozóan. Ebben a témacsoportban hangzott el a hazai Erdőrendezési Szolgálat képviselőjének előadása az immisszió okozta erdőkárok gazdasági értékeléséről Magyarországon. Egy kanadai szakember előadása a határokon átnyúló levegőszennyezés hatásával foglalkozott.

A harmadik témacsoport az értékelés alapkérdéseivel foglalkozott. Ilyenek: az erdőleltározás, faterméstani kérdések, az erdészeti gazdálkodás és tervezés, valamint a különböző konkrét értékelési módszerek.

Egy károsított terület erdészeti alapadatainak ismerete az immissziós károk értékelésének előfeltétele. Nagyon különböző állomány- és üzemi szerkezet mellett az átlagértékek sematikus használata nagyon gyorsan oda vezet, hogy az érdekeltek elégedetlenek lesznek. Ebből következik egy olyan kártalanítási modell iránti igény, amely az erdészeti viszonyokat messzemenően figyelembe veszi és amelynek vizsgálata legtöbbször szükségessé tesz egy, a kártalanítási modellnek megfelelő leltározást. Az értékeléshez szükséges és az adatok felvétele mellett keresni kell továbbá egyszerűen meghatározható jegyeket az immissziós befolyás kétségtelen lehatárolásához.

A kárfokokozatok meghatározásának objektivizálásával foglalkozik egy speciális eljárás, amelyet lucfenyőre alkalmaztak. A száraz túléltetőmeget osztva a korona kezdeténél mért körlap területével, olyan indexet nyernek, amely szignifikáns összefüggésben van az utolsó öt év relatív fatömegnövekedével.

Az erdőkároknak a hozamszabályozásra való hatásával foglalkozó előadó megállapította, hogy a véghasználatok hozamszabályozásában olyan módszerek dominálnak, amelyek a normál erdő elméletére alapozódnak. Feltételezik, hogy az alacsonyabb korosztályú állományok magasabb korosztályú állományokba való átmenetének valószínűsége mindig determinisztikusan megvalósul és 1-gyel egyenlő. A gyakorlatban azonban többek között az immisszió hatására a lineárisnál nagyobb mértékben esnek ki fák az állományból. Ennek a ténynek sztochasztikus jellege van, és az így létrejövő erdő-célmodell matematikai modelljét mutatta be az előadó.

A baden-württembergi Erdészeti Kutatóintézet szakemberei kidolgoztak egy konkrét értékelési eljárást a fekete-erdei paraszti erdőbirtokokra. A feladat megoldása során pénzügyi szempontból számszerűsítették az 1979 óta felgyűlt újszerű erdőkárokat és három változatra vonatkozó kikérdezéssel megbecsülték a további pénzügyi káralakulást 1996-ig. A következő károkat mérték fel természetes mértékegységben és értékelték pénzben:

- a növedékveszteség és a vágáséretlenség,
- többletráfordítás a fakitermelésben, ápolásban, erdővédelemben és a meliorációban,
- bevételecsökkenés a kisebb fatömegből adódóan és a mellékhasználatokban.

Az 1987. évi felgyülemlett összes kár a paraszti erdőbirtokokban évi átlagban 170 DEM-re rúg hektáronként a lucfenyő, jegefenyő állományokban, illetve mintegy 140 DEM-et tesz ki az összes erdőterület egy hektárjára vonatkoztatva. Az 5 ha-nál nagyobb erdőterülettel rendelkező üzemek átlagos bruttó bevételére vonatkoztatva az erdő üzemrészből eredő kár nagysága 25%. Az 1996-ig számított várható pénzbani kár az optimális variánsnál összesen mintegy 70 DEM-et tesz ki egy hektár erdőterületen éventenként. A középső variánsnál ez 270 DEM/év lenne, a pesszimista variánsnál 490 DEM felett lenne évente és hektáronként. Azt feltételezve, hogy túlnyomórészt a pesszimista variáns valósulna meg, és az összes kitermelendő fatömeget csak mintegy 30%-kal alacsonyabb áron lehetne értékesíteni (—40 DEM/m³), a kár 800 DEM fölé növekedne éventenként és hektáronként. A pesszimista variánsnál a károk túllépnék az eddig elért bruttó bevételét. Az erdő üzemrészből származó bevétel feljes kiesését kiegyenlítő összeg 0,550 DEM/év/hektár megfizetése mellett további 250 DEM-et kellene felhasználni a közpénzekből az erdő védelemi és üdülési funkciójának biztosítására.

Ebben a témacsoportban ismertették az Erdészeti Tudományos Intézet munkatársai a tölgypusztulás értékelésének és finanszírozásának magyarországi tapasztalatait.

A negyedik témacsoport az erdőkárok kihatását vizsgálta a fapiacra, valamint nemzetközi tanulmányok kerültek bemutatásra. Megállapítást nyert, hogy az NSZK-ban a fenyőrönk iránti keresletet annak ára, a fenyőfűrészáru importára, az anyagi bruttó szociális termelés növekedési üteme és a valószínűségi rövidlejáratú kamatláb, a kínálatot a fenyőrönk ára, a fahasználati költségek és a meg nem téríthető károk befolyásolják. Az erdőkárok a fenyőrönk kínálatát növelik, ez árcsökkenés-

hez vezet, s olyan mértékű lehet, hogy a teljes bevétel a kínálat növekedése ellenére is csökken. Ez a tendencia nyereségsökkenéshez, illetve a veszteségek növekedéséhez vezet.

A további előadások az európai erdőpusztulás 1987. évi helyzetével, a FAO szakértői csoportja különböző kutatási eredményekkel, az ausztriai, luxemburgi IIASA intézet az erdőkárok értékelésével foglalkoztak nemzetközi adatok alapján.

Az előadások elhangzása után jelentették be, hogy az S 4.04—02 munkacsoport 1989. évi konferenciája Magyarországon, Sopronban kerül megrendezésre az Erdészeti és Faipari Egyetem és az Erdészeti Tudományos Intézet szervezésében.

Szakmai tanulmányutakra az előadások után két napon került sor. Egyrészt a Salzach és Inn folyók összefolyásánál, Bajorország és Ausztria határán a Castell—Castell-féle, másrészt a Duna menti Persenbeugban a habsburg—lothringen-i erdőbirtokon tanulmányoztuk a levegőszennyezés hatását. Az első helyen a korábbi károk hatására 1984-ben 800 ellenőrzőpontból álló hálózatrendszert hoztak létre, amelyeken kárfelméréseket végeztek lucfenyőre és erdeifenyőre. 1985-ben vizsgálták a talaj elsavanyodását 200 próbaterületen. A súlyozott pH-átlagérték 3,6, a minimális 2,82 volt. A magvizsgálatok a csírázóképeség erős csökkenését mutatták. Az erdőkárok következtében 1985-től már alig lehetséges az üzemterv szerinti véghasználatok végzése. A használatok eltolódtak a szálankénti használatok felé, amelyeket az erdőművelésileg szükséges használatok, a természetes újulat felszabadítása és a gyéritések egészítenek ki. Az erdőállományok jelenlétének biztosítására kihasználják a természetes felújítás összes lehetőségét és mesterségesen is hoznak az állományokba megfelelő fafajokat. Az erdőpusztulás okozta fakitermelés lassan túllépi a tartamos gazdálkodás kereteit.

A persenbeugi erdőbirtokon a jegenyefenyő részaránya az utóbbi ötven évben 70%-ról 20%-ra csökkent a károsítás következtében. A legnagyobb fapusztulás az utóbbi négy évben következett be. A faminőség romlásának és az erdővédelmi problémáknak az elkerülése érdekében 1986-ban megkezdték a pusztuló állományok nagy kiterjedésű tarvágásokkal való kitermelését. Ma a 60 évesnél idősebb fák 85%-a károsodott. A károk várható gazdálkodási kihatásai:

- a növedék- és termelésűcsökkenés,
- nem tervszerű használat,
- a természetes felújítás feladása,
- fokozott rovarkárveszély,
- munkahelyek veszélyeztetése,
- nehezebb erdészeti tervezés.

A konferencia áttekintést nyújtott az erdőpusztulás ökonómiai értékelése területén folyó kutatásokról. A különböző kutatók sokféle irányban próbálkoznak a probléma megoldásával, egységes, vagy azonos elveken alapuló módszer még nem alakult ki. Többen kifejezték azt az igényüket, hogy ilyen közös alapelvek kidolgozására szükség van, ezért ki kell szélesíteni és el kell mélyíteni a nemzetközi együttműködést. Ennek legjobb módja a közös kutatások beindítása, szakemberek cseréje, ösztöndíjas tanulmányutak szervezése lehetne.

Példa a csemeteszükségletnek idegentől való kielégítésének menetrendjére az NSZK-ból:

márciusban	— erdőgazdaság általánosan tájékozódik a piacon;
májusban	— erdőgazdaság és erdészet közösen tervezi a szükségletet;
júniusban	— erdőgazdaság elektronikusan rögzíti a részletezett szükségletet;
szeptemberben	— az erdőgazdaság árajánlatot kér a szállítási feltételek megadásával; — az ajánlások beérkeztével az erdészettel közösen meglátogatja és ellenőrzi az ajánlattevő kerteket;
októberben	— erdőgazdaság dönt a megrendelést illetően és szervezi a fogadást;
novemberben	— erdőgazdaság és erdészet szigorúan ellenőrzi a szállítmányokat; rákövetkező
augusztus, szeptemberben	— erdőgazdaság és erdészet ellenőrzi az erdősítés eredményét.

(AFZ 1989. 7. Ref.: Jérôme R.)

ELMARADT HOZZÁSZÓLÁS A MÚLT KÖZGYŰLÉSRL

A Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szövetkezetek Szövetsége Debrecenben a termelőszövetkezetekben erdőgazdálkodással foglalkozó szakemberek részére konzultatív tanácskozást rendezett. Témája: A termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás jelene, és fejlődésének várható iránya. A tanácskozáson dr. Csötönyi József erdőmérnök, a TOT tanácsosa ismertette az ország termelőszövetkezeti erdőgazdálkodási helyzetét és feladatait. A termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás megyénket és szűkebben a bihari térséget érintő kérdéseit, gondjait hozzászólásomban az alábbiak szerint mondtam el a tanácskozáson.

Régi szívfájdalma volt a termelőszövetkezeti erdésznek, hogy a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodásnak nincs érdekképviselője a TOT-ban, aki országos hatáskörű főhivataloknál képviselte volna a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodást. Örömmel vettük tudomásul, hogy dr. Csötönyi József elvtárs, TOT-tanácsos, alkalmazásával ez a gondunk megoldódik.

Ismert tény, hogy az ország erdőterületének 1/3 része termelőszövetkezeti tulajdont képez, a jövőben pedig a mezőgazdasági üzemek erdőterületének növekedése lesz a meghatározó. Vállalunk az Mgtsz-ek Erdőgazdálkodási Közös Vállalata Berettyóújfalun, a bihari térségben 12 tagszövetkezet és 13 szakirányított termelőszövetkezet területén látja el az erdészeti munkák szervezését, irányítását, kivitelezését mintegy 2500 ha erdőterületen.

A Pilis Állami Parkerdőgazdaság zöldövezet tervező irodája térségünkre is elkészítette a komplex fásítási tanulmánytervet a meliorációs térségi tanulmányterv kiegészítése képpen. A tervezett fásítások, erdőtelepítések 2000 ha-t irányoznak elő a nagyüzemek gyenge termőképességű, gazdaságosan nem hasznosítható, mélyfekvésű, gépi művelésre alkalmatlan területein. A tervezett terület réti- és öntéstalajú. A szikes jelleg a tervezett terület 25–30%-ára jellemző. Az erdőtelepítési és fásítási munkák eredménye függ az erdészeti szaporítóanyag mennyiségétől és minőségétől, összetételétől. Az elmúlt

években a szaporítóanyag-ellátás nem volt zavartalan, elsősorban a KST csemete hiánya jelentett gondot. Célzerű lenne a térség csemeteigényét meggyén belül teljes mértékben megtermelni.

1980-tól a Felsőtisza EFAG korszerű csemetekrtje mellett a megyében hat termelőszövetkezeti csemetkert létesült, de hiány még mindig mutatkozik. Ezért a szövetkezeti csemetkertek fejlesztéséhez is járuljanak hozzá, célcsoportos állami beruházásból, hasonlóan az állami csemetkertekéhez.

Gondot jelent a szektoronkénti eltérő mértékű erdőfenntartási járulék. Jelenleg a termelőszövetkezetek magasabb összegű erdőfenntartási járulékot fizetnek a kitermelt m^3 után, mint az erdőgazdaságok. Ez nem tartjuk elfogadhatónak. A termelőszövetkezeti erdőfelújításban kevés a tuskózási és a talajelőkészítő gépkapacitás, melynek növelése fontos és sürgős feladat. Az erdősítések szétszórtsága és elaprózottsága miatt érzékenyen érint bennünket a vadkár. A védekezést saját erőnkől nem tudjuk megoldani. Az erdősítések befejezési ideje emiatt elhúzódik, az elhúzódas anyagi követelményeit nekünk kell elviseelni. Megoldást a vadkár elhárító kerítések létesítése jelenti, de a jelenlegi pénzügyi feltételeknél kedvezőbb formában.

A termelőszövetkezeti szektor ma nehezebben tud megfelelő erdészt alkalmazni, mint az erdőgazdaságok. Ennek oka, hogy a termelőszövetkezeti erdész szakmailag magára utalt, a csemetermeléstől a fafeldolgozásig minden részterülettel kénytelen foglalkozni. Az állami erdőzetben hasonló képzettségű erdész-szakember a munkájához minden szakmai és tárgyi segítséget megkap miközben a jövedelme is magasabb, mint a termelőszövetkezetben dolgozó erdészé.

Kérjük a TOT képviselőjét, hogy az egyre nagyobb értéket képező és produktív termelőszövetkezeti erdőgazdálkodáshoz a szükséges tárgyi és pénzügyi feltételeket a lehetőség szerint minél jobban segítsen megteremteni.

Veres Imréné